

watervogels in de stad groningen tijdens de vorstperiode in januari 1985

Erik van Ommen.

Inleiding

De nogal inefficiënte verbranding van fossiele brandstof in de Hunzencentrale (slechts 40% van de hoeveelheid vrijgekomen energie wordt omgezet in electriciteit, de rest verdwijnt door de schoorsteen of wordt als warmte afgegeven aan het koelwater) zorgt ervoor dat het koelwatercircuit van de electriciteitscentrale bij langdurige vorst slechts gedeeltelijk of helemaal niet bevroest. Bij aanhoudende matige tot strenge vorst is dit het enige open water in de verre omtrek en het oefent daarom een grote aantrekkingskracht uit op watervogels. Op het "stadse" gedeelte van dit circuit heb ik van 8-31 januari dagelijks de watervogels geïnventariseerd, alleen de Meerkoet en de wilde eend zijn niet geteld. (zie figuur 1).

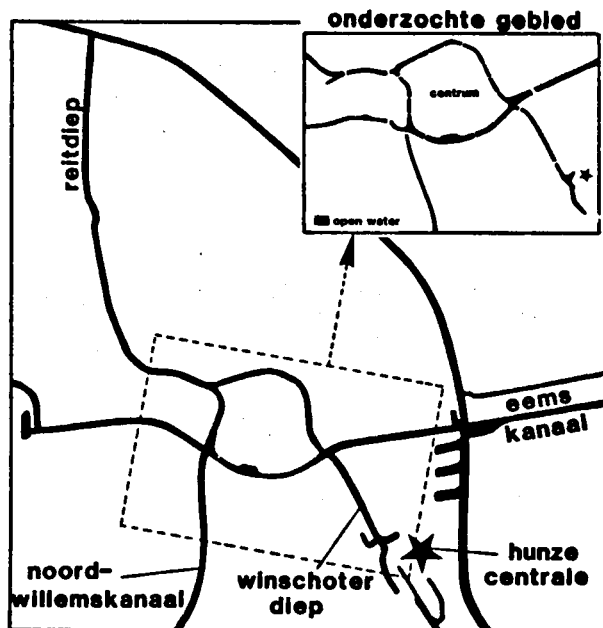
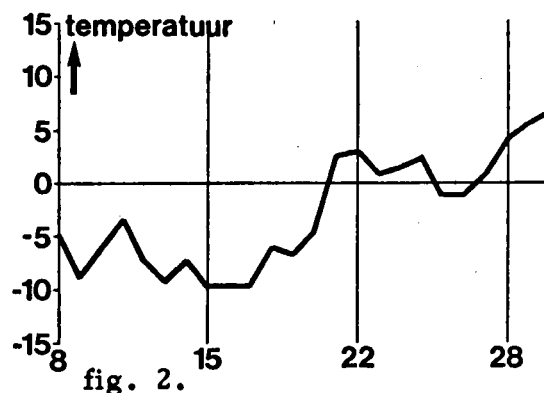

fig. 1. Situatieschets van het onderzochte gebied (de diepenring met aansluitende gedeeltes van het rietdiep, winschoterdiep en hoornsediep) in de stad groningen.

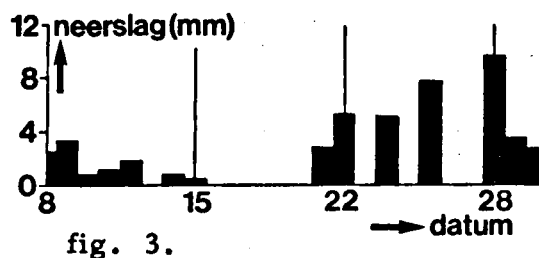
Na een bespreking van het weer volgen de resultaten van de telling.

HET WEER

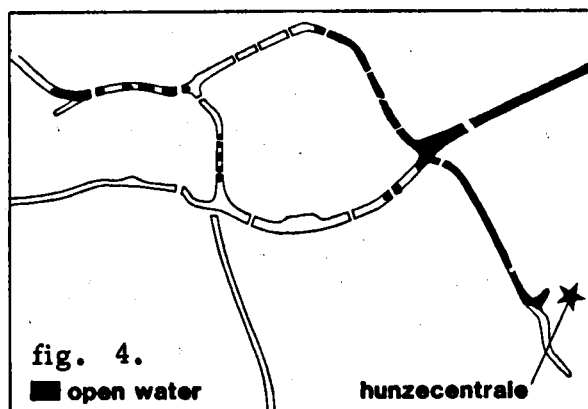
Na een zachte decembermaand werd de maand januari gekenmerkt door een matige/strenge vorstperiode, die duurde van 3-20 januari. De gemiddelde maximumtemperatuur was $-0,7^{\circ}\text{C}$, de gemiddelde minimumtemperatuur was $-7,2^{\circ}\text{C}$, met een laagste temperatuur van $-17,6^{\circ}\text{C}$ op 8 januari. (zie figuur 2).

De wind waaide de hele maand uit richtingen tussen Noord en Oost. De hoeveelheid neerslag was groot en viel hoofdzakelijk als sneeuw. (zie figuur 3).

Als gevolg van de strenge vorst bevroren ook delen van het koelwatercircuit, de grootste hoeveelheid ijsbedekking was op 20 januari. (zie figuur 4).

Bespreking van de resultaten

Na het invallen van de vorst neemt het aantal kuifeenden (figuur 5) gestaag toe, om na het invallen van de dooi weer geleidelijk af te nemen. Er was een korte toename op 28 januari die vermoedelijk het gevolg was van harde wind en veel regen op die dag.

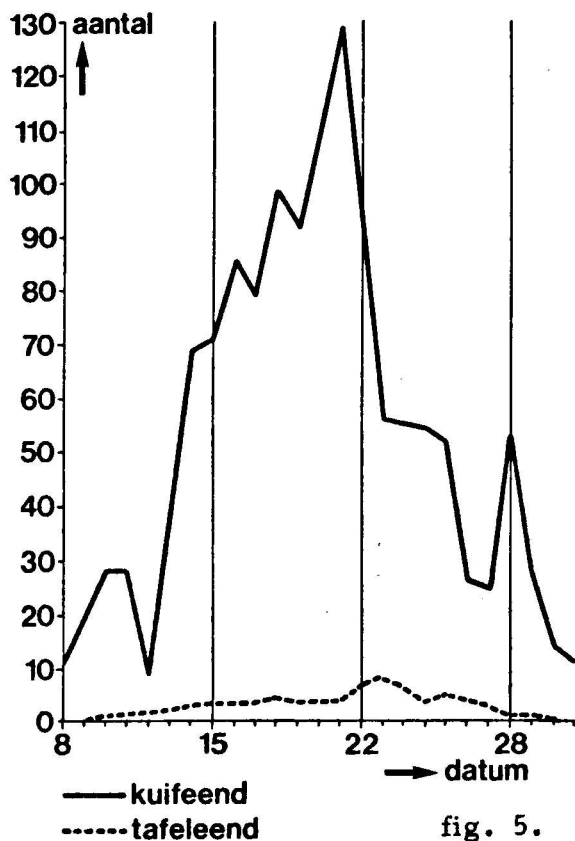
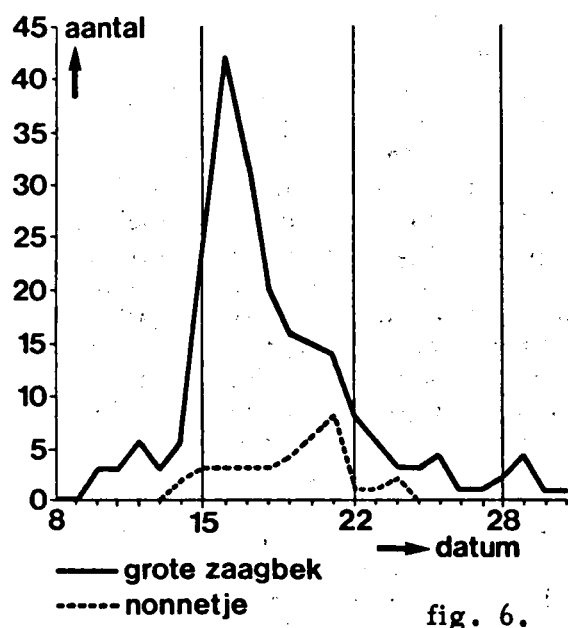

fig. 5.

Het aantal tafeleenden was veel geringer (figuur 5) (wel een kleine piek op het eind van de vorstperiode). Dit geringe aantal hangt waarschijnlijk samen met het voedselaanbod. De Kuifeend is grotendeels aangewezen op dierlijk voedsel (o.a. zoetwatermosse-len) terwijl de Tafeleend hoofdzakelijk plantaardig voedsel eet. De leefomstandigheden voor de 1e soort zijn in Groningen beduidend beter dan voor de 2e soort. Een illustratie hiervoor is dat verscheidene Tafeleenden in een slechte conditie verkeerden, o.a. een sterk verzwakt vrouwtje op het Winschoterdiep en een mannetje bij de Lage der Aa, dat zo verzwakt was dat het op 27 januari overleed. Elders in de provincie is de verhouding tussen beide soorten 1:1, in de stad ligt de verhouding kuif:tafel op 17:1 (figuur 7). Beide soorten werden over het hele gebied gezien, met een lichte voorkeur voor de rustigere, brede stukken van het onderzochte gebied. De geslachtsverhoudingen waren bij de Kuifeend ($n=1105$) $m:v=7:5$, bij de Tafeleend ($n=127$) $m:v=6:4$.

Voor de grote Zaakbeek en het Nonnetje geldt dat ze later in de stad kwamen en ook zo snel mogelijk weer verdwenen (figuur 6). Twee dagen na de dooi-inval waren bijna alle Nonnetjes weer verdwenen. Bij de grote Zaagbek viel het op dat de mannetjes later kwamen en dat deze ook weer

eerder verdwenen, misschien een bevestiging dat de mannetjes in de wintergebieden een voorliefde voor dieper water hebben, dit in tegenstelling tot de vrouwtjes, die meer op ondieper water worden gevonden. Enkele grote Zaagbekken bleven langdurig op dezelfde plaats, een wak bij de museumbrug herbergde 8 dagen lang een vrouwtje en op het winschoterdiep zat bijna de hele periode een mannetje, dat sterk verzwakt was. Overigens werden beide soorten op de rustigste en breedste plekken gezien en het sterkst geldt dit voor het Nonnetje, beide soorten waren veel schuwer dan andere eenden. Ze waren vaak erg onrustig en vlogen veel heen en weer tussen verschillende plekken. De geslachtsverhouding was bij de grote zaagbek ($n=197$) $m:v=1:2$, bij het Nonnetje ($n=30$) $m:v=1:1$.

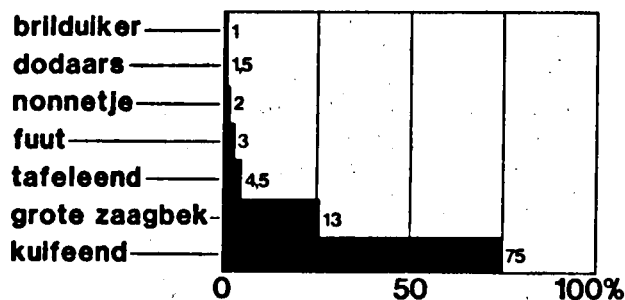

fig. 7. Onderlinge verhouding van geïnventariseerde soorten.

De waarnemingen van de overige soorten zijn hieronder samengevat. DODAARS gehele periode aanwezig met op 15 januari een maximum van 4 ex.

FUUT na 14 januari aanwezig met een maximum van 8 ex. op 24 januari.

BERGEEND 2 ex. op 16 januari.

NIJLGANS gehele periode aanwezig met op 16 januari een maximum van 3 ex.

SLOBEEND 1 mn. en 1 vr. op 14 januari.

KROONEEND 1 mn. op 14 januari.

TOPPEREEND 1 mn. op 31 januari.

BRILDUIKER gehele periode aanwezig met aantallen schommelend van 1 tot 4 ex.

TURELUUR 1 ex. op 8 januari, Winschoterdiep.

IJSVOGEL 1 ex. op 12, 17 en 19 januari.

Uit de resultaten blijkt heel duidelijk, ondanks zijn vervuilende eigenschappen de nuttige functie van de electriciteitscentrale en zijn koelwatercircuit, als verblijfplaats voor watervogels tijdens strenge vorstperiodes. Gedurende zo'n periode is het schitterend eenden kijken in het centrum van de stad Groningen en voor "gemakkelijke" fotografen en/of eendenliefhebbers die dit verschijnsel gemist hebben zou ik zeggen: Het wachten is op de volgende elfsteden!